

# ”Saan olla sellainen kuin olen”

Raportti vuoden 2011 ToukoFest -tapahtumasta

Johanna Kiili

## *1. Taustaa*

Lapsiasiavaltuutetun toimisto osallistui keskisuomalaisille lapsille ja nuorille suunnattuun ToukoFest tapahtumaan keväällä 2011. ToukoFest on kaksipäiväinen messutyypinen tapahtuma ja se järjestetään Jyväskylän keskustan läheisyydessä Hipposhallilla. Tapahtuman ensimmäinen päivä on suunnattu alakouluikäisille ja toinen päivä yläkouluikäisille ja sitä vanhemmille nuorille.

Tapahtumassa erilaiset toimijatahot (esimerkiksi järjestöt, yhdistykset, kunnalliset ja valtakunnalliset toimijat, harrastusryhmät ym.) ovat esillä niin sanottuina kokeilupisteinä. Tapahtuma on messutyypinen eli lapset ja nuoret voivat liikkua pisteeltä toiselle. Perinteisistä messuista tapahtuma poikkeaa siinä, että kokeilupisteiden toivotaan olevan mahdollisimman toiminnallisia ja kokemuksellisia. Paikalla olleiden toimijoiden lisäksi tapahtumaan osallistuneilla lapsilla ja nuorilla oli mahdollista esittää yksin tai ryhmänä omia taitojaan muille, tapahtumassa järjestettiin tanssikilpailuja, jalkapallokisoja, bändikilpailu jne.

ToukoFest -tapahtuman järjestävät pääasiassa nuoret sillä järjestäjäjoukko koostuu noin kolmestakymmenestä 13–19-vuotiaasta nuoresta. Tapahtuman taustaorganisaationa ja nuorten tukena toimii Nuorten Keski-Suomi ry (NuKSu ry.) ja yhdistyksen tarjoama aikuinen tukihenkilö eli aikuinen valmentaja. Vuosittain tapahtumaan osallistuu useita tuhansia lapsia ja nuoria (NuKSu:n arvion mukaan noin 7000–8000 koululaista).

Nuorten Keski-Suomi ry:n mukaan ToukoFest on Keski-Suomen suurin vuosittain järjestettävä lasten ja nuorten tapahtuma. Valtakunnallisesti se on myös ainutlaatuinen, sillä yhtä suurta vuosittaista nuorten järjestämää tapahtumaa ei löydy muualta Suomesta. Tapahtuma järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1994 nimellä Koulut Liikkeelle - Kulttuurit Kohtaavat. ToukoFest nimen tapahtuma sai vuonna 2002.

## *2. Lapsiasiavaltuutetun kokeilupiste*

Lapsiasiavaltuutetun kokeilupiste keskittyi lapsiasiavaltuutetun toiminnasta ja lapsen oikeuksista tiedottamiseen. Pisteellä oli kolme pääasiallista toimintoa. Ensinnäkin pisteellä kykeni pelaamaan Internetissä Lasten sivuilla olevaa Sisumaan -peliä (vain alakoululaisten päivänä), pelin avulla tiedotetaan ja perehdytetään lapsia ja nuoria lasten oikeuksiin. Kokeilupisteellä peliä pelattiin kannettavalla tietokoneella ja peli heijastettiin videotykin avulla valkokankaalle

niin, että useampi lapsi ja nuori kykeni seuraamaan peliä vaikka eivät sitä itse pelanneetkaan.

Toiseksi kokeilupisteellä oli kysely liittyen terveydenhuollon palveluihin, kyselyyn kykeni vastaamaan nimettömänä. Vastaajien kesken arvottiin lapsiasiavaltuutetun t-paitoja. Kyselyyn vastasi 66 lasta ja nuorta kahden messupäivän aikana. Kyselyiden yhteenveto ja johtopäätökset ovat luettavissa omassa luvussa.

Kolmanneksi kokeilupisteellä jaettiin lapsen oikeuksien karkkeja. Jokaiseen tarjolla olleeseen karkkiin oli nidottu kiinni yksi lapsen oikeus. Oikeudet oli jaettu kahdeksaan teemaan, jaottelun pohjana toimi YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Karkin ottaneita lapsia ja nuoria pyydettiin kirjoittamaan kutakin teemaa vastaavaan vihkoon kommentti tai ajatuksia kyseisestä oikeudesta. Kahdeksaan vihkoon ajatuksia ja kommentteja kirjattiin yhteensä 432. Kirjattujen kommenttien yhteenveto löytyy omasta alaluvusta.

## 2.1. Lasten ja nuorten terveydenhuolto -kyselyn yhteenveto

Lapsiasiavaltuutetun kyselyyn vastasi yhteensä 66 lasta ja nuorta kahden päivän aikana. ToukoFestin kävijät olivat pääsääntöisesti ala- ja yläkouluikäisiä keskisuomalaisia koululaisia. Suurin osa vastaajista (61 vastaajaa) oli tyttöjä, vain 5 poikaa täytti kyselylomakkeen. Yleisimmin vastaajat olivat 11–13-vuotiaita (35 tyttöä ja 2 poikaa, yhteensä 56 %). Toiseksi eniten eli 23 % oli 14–16-vuotiaita vastaajia.

Kyselyssä (ks. myös liite) lapsia ja nuoria pyydettiin kuvailemaan, millainen on hyvä terveydenhoitaja ja lääkäri. Lisäksi heiltä kysyttiin kaksi vuorovaikutukseen liittyvää kysymystä. Ensinnäkin kysyttiin ymmärtävätkö he kaiken mitä terveydenhoitoalan ammattilaiset heille kertovat. Ja toiseksi kokevatko he tulevansa kuulluiksi lääkärin, terveydenhoitajan tai muun terveystalan ammattilaisen vastaanotolla.

Esittelen seuraavaksi kyselyn tuloksia kysymys kerrallaan. Koska kyselyn otos oli 66 lasta ja nuorta, ei tuloksista voi vetää suoria johtopäätöksiä. Lasten ja nuorten kokemukset kertovat kuitenkin yleisellä tasolla terveydenhuoltoalan ammattilaisten toiminnasta.

Riippumatta vastaajien iästä tai sukupuolesta hyvää ja ammattitaitoista terveydenhoitajaa luonnehdittiin hyvin samantyyppisillä adjektiiveilla (tosin poikia kyselyyn vastasi vain muutama). Yleisimmin hyvä terveydenhoitaja on mukava, rauhallinen, luottamuksen arvoinen ja ymmärtäväinen. Ensisijaisesti lapset ja nuoret korostivat terveydenhoitajien ihmissuhdetaitoja. Hyvä ammattilainen osaa ja jaksaa kuunnella, ei tuomitse vaan on ymmärtäväinen ja empaattinen. Lisäksi hänen tulee olla riittävästi paikalla. Vain satunnaisesti tai nopeasti koululla piipahtavaan ammattilaiseen on vaikea solmia luottamuksellista suhdetta.

*"Joka osaa auttaa kaikessa tarvittavassa, sosiaalinen, iloinen jne."*

*"Joka käy usein koululla ja on luottamuksellinen."*

*"Sellainen joka ei kerro asioita muille ja on joka päivä paikalla."*

*"Sellainen joka on aina paikalla."*

*"Kiltti, reilu, oikeudenmukainen, kertoo tärkeistä jutuista."*

*"Kertoo asiallisesti tärkeistä asioista ja on rento."*

Lisäksi korostettiin asiantuntemusta, hyvä terveydenhoitaja tietää mitä tekee, osaa neuvoa tarvittaessa ja ottaa lasten ja nuorten kokemukset todesta. Täydellinen ei terveydenhoitajankaan tarvitse olla, mutta lasten ja nuorten mukaan kuitenkin sellainen ammattilainen, joka huolehtii, välittää ja osaa asiansa. Tämä kaikki luonnollisesti vaatii riittävästi aikaa sekä lapsiin ja nuoriin tutustumista.

*"Osaa asiansa, jaksaa kuunnella, ymmärtäväinen, luotettava. Ei tarvitse olla täydellinen, vaan tekee niin hyvin kuin voi."*

*"Sellainen joka kertoo suoraan terveyden ja kasvun tilan ja kuuntelee jos on jotain murheita ja tukee myös tarvittaessa."*

Lääkäreiden toimintaa lapset ja nuoret kommentoivat osittain samanlaisin ajatuksin kuin terveydenhoitajia, hyvä lääkäri osaa asiansa, on asiallinen, mukana, kiltti ja ystävällinen. Lääkäreiden kohdalla erittäin tärkeinä pidettiin ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitoja, sillä hyvä lääkäri osaa kuunnella riittävästi ja myös kuulla mitä hänelle sanotaan. Lisäksi hänen tulee ottaa asiakkaan sanomiset vakavasti eikä hänen tule nimitellä tai sanoa asioita ilkeästi.

*"Sama kuin terveydenhoitaja, myös sosiaalista puolta haluaisin korostaa! Lääkärin pitää osata muutakin kuin antaa diagnoosi."*

*"Auttava, rohkaiseva, on vaiti, ei hauku tai sano ilkeästi esim. siitä että on ylipainoinen."*

*"Hoitava, parantava, kuunteleva."*

*"Ihmisläheinen."*

*"Kiireetön ja ammattitaitoinen."*

Lääkäreiden kohdalla korostettiin myös, että lääkärin pitää tietää mitä hän tekee. Ihmissuhdetaitojen lisäksi lääkäreiltä odotetaan konkreettista apua ja neuvoa vaivoihin ja ongelmiin. Lisäksi korostettiin luottamuksellisuutta ja rentoutta, lääkärillä käynti saattaa jännittää tai pelottaa ja silloin rento ja ystävällinen vastaanotto on erittäin tärkeää.

*"Sellainen joka tietää mitä tekee, eikä arvaile."*

*"On ammattitaitoinen."*

*"Sellainen joka ei kerro asioita muille ja on joka päivä paikalla, ja ajan saa nopeasti."*

*"Joka ei sanoa että ota buranaa, se auttaa, vaan katsoo tarkasti oireet."*

Lasten ja nuorten tuottamien kuvailujen perusteella ei voi tietää, miten moni vastaajista on asioinut sellaisen ammattilaisen kanssa, joka toimii siten kuin he

edellä ovat kuvailleet. On siten mahdollista tietää perustuvatko aiemmin esitetyt kuvailut konkreettisiin kokemuksiin. Mutta yleisellä tasolla ne antavat käsitystä ja kuvaa siitä, millaista ammattilaista lapset ja nuoret arvostavat.

Ammattimaisen ja hyvän terveydenhoitajan sekä lääkärin määrittelyjen lisäksi lapsia ja nuoria pyydettiin kertomaan, miten hyvin terveysalan ammattilaiset kuuntelevat heitä ja miten hyvin lapset ja nuoret ymmärtävät ammattilaisten sanomisia. Vastaajista 59 % oli sitä mieltä, että terveysasioiden ammattilaiset kuuntelevat riittävästi lapsia ja nuoria. Vastanneista lapsista ja nuorista 33 % puolestaan ajatteli, että kuuntelemisessa on vielä parantamisen varaa. Vastauksissa ei juuri ollut eroa eri ikäryhmien välillä.

*"Aina välillä kuuntelevat."*

*"Kuuntelevat ainakin minua."*

*"Ei, ne eivät usko mitään."*

*"Kyllä aika riittävästi, mutta vielä enemmänkin voisi."*

*"Eivät. Miksi muuten Suomessa olisi niin paljon masentuneita nuoria."*

Suurin osa lapsista ja nuorista (77 %) ilmoitti, että he ymmärtävät hyvin sen mitä terveysasioiden ammattilaiset heille kertovat. Mutta muutamien vastaajien mukaan (11 %) vuorovaikutuksessa on parantamisen varaa. Erityisesti oudot termit ja sairaudet sekä erilaiset diagnoosit hämmentävät lapsia ja nuoria eivätkä he aina tiedä, mitä milläkin lääketieteellisellä käsitteellä tarkoitetaan. Muutamissa vastauksissa tuotiin esiin, että välillä terveysasioiden ammattilaiset puhuvat liian aikuismaisesti sekä ohjeenmukaisesti ja että he kaipaaisivat koulutusta lasten ja nuorten kohtaamiseen.

*"Puhe välillä liian aikuismaista ja ohjeenmukaista → erilainen koulutus."*

*"Eivät käyttäisi outoja termejä tai eri bakteerien nimiä. Ei niitä voi ymmärtää!"*

*"Puhuisi enemmän ihmisten kielellä, eikä lääkärikielellä."*

Ammattilaisten vuorovaikutustaidoissa sekä lasten ja nuorten kuuntelemisessa nähtiin olevan enemmän parantamisen varaa kuin asioiden ymmärrettäväksi tekemisessä. Lisäksi on huomioitava, että enemmistö vastanneista pitää omaa tilannettaan hyvänä, heitä kuullaan ja he saavat ymmärrettävää tietoa terveysasioistaan.

## 2.2. Lapsen oikeudet, karkkikommenttien yhteenveto

Lapsen oikeuksien karkkitehtävä oli jaettu kahdeksaan eri teemaan. Oikeusteemat ovat yhteenvetoja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta. Sama teemoittelu on käytössä lapsiasiavaltuutetun lapsille suunnatuilla Lasten sivuilla. Kokeilupisteellä lasten ja nuorten ylös kirjaamat kommentit ja ajatukset oikeuksistaan ovat pääsääntöisesti hyvin lyhyitä, useat niistä ovat muutaman sanan toteamuksia tai kommentteja liittyen joko omaan elämään tai oikeuden olemassaoloon yleisellä tasolla. Oikeuskommenttien lukumäärä teemaa kohden

vaihteli 41 kommentista 62 kommenttiin. Yhteensä kommentteja kirjattiin 432. Suhteellisen tasainen jakauma kertoo siitä, että karkkien jakaminen on onnistunut kohtuullisen hyvin, jokaiseen teemaan on saatu useita kommentteja.

### ***Lapsella on oikeus huolenpitoon ja hoitoon (52 kommenttia)***

Vanhemmat ja läheiset saavat tässä teemassa eniten merkintöjä, huolenpito ja hoito mielletään ensisijaisesti vanhempien ja aikuisten tehtäväksi. Muutamissa kommentteissa ketään ei yksilöidä vaan puhutaan yleisellä tasolla läheisistä. Viisi vastaajaa korostaa myös omia velvollisuuksiaan huolehtia esimerkiksi omista pienemmistä sisaruksistaan.

*"Minulla on turvallinen koti ja huolehtivat vanhemmat."*

*"Terveysteni kiinnostaa aikuisia, minusta välitetään."*

*"Että minusta huolehditaan kunnolla ja että vahdin pikkuveljeä ja siskoani."*

Muutamit yksittäiset kommentit liittyvät tämän oikeuden sekä lasten että vanhusten elämään, kummallakin ryhmällä on oikeus vastaanottaa hoivaa ja huolenpitoa. Lisäksi kommentoitiin väkivaltaa vastaan, oikeudenmukaisen elämän puolesta sekä korostettiin, että tämä oikeus on totta. Lisäksi sen arvioitiin olevan tärkeä ja merkittävä oikeus.

Ala- ja yläkoululaisten kommenttien välillä ei ollut kovin suurta eroa, omat vanhemmat olivat tärkeitä kummallekin ryhmälle. Muutamissa yläkoululaisten kommentteissa tosin tuotiin esiin, että vanhemmat huolehtivan liikaa.

*"Vanhemmat huolehtivat liikaa, olen jo iso tyttö."*

*"Vanhemmat niuhottaa hitosti."*

Hieman eroa alakouluikäisiin oli myös terveyteen liittyvissä kommentteissa. Yläkouluikäisten kommentteissa tuotiin esiin terveitä elämäntapoja (yhteensä 7 kommenttia) sekä sitä, että on oikeus sairaalahoitoon ja terveydenhuollon palveluihin sekä terveelliseen ruokaan. Lisäksi tuotiin esiin että oikeus on totta ja toteutuu vastaajien elämässä tällä hetkellä (7 kommenttia)

### ***Lapsella on oikeus sanoa mielipiteensä ja vaikuttaa (41 kommenttia)***

Tätä oikeutta kommentoitiin vähiten. On vaikea tietää oliko oikeutta vaikein kommentoida vai liittykö asia siihen, että karkkeja jaettaessa tämä oikeus oli vähemmän esillä. Kirjatuissa kommentteissa korostui ajatus siitä, että lapsilla ja nuorilla on oikeus vaikuttaa ja päättää omista asioistaan. Osa kommentoijista toi esiin, että lapsilla ja nuorilla on oikeus päättää monista asioista tai tuoda esiin omia näkemyksiään asioita päätettäessä. Osa kommentteista puolestaan argumentoi sen puolesta, että päätös-oikeus omiin asioihin on yksinomaan lapsilla itsellään.

*"Minulla on oikeus tehdä niin kuin minä haluan."*

*"Minä voin päättää joitain asioita, voin päättää omat harrastukseni."*

*"Minä päätän mitä ite teen!"*

Lisäksi kommentteissa tuodaan esiin mielipidevaikuttamista, lapsilla on oikeus kertoa omia mielipiteitään rehellisesti, vaikuttaa omiin asioihinsa, kertoa jos jokin itseä koskettava päätös ei miellytä ja olla myös eri mieltä kuin muut. Muutamissa kommentteissa korostettiin myös sitä, että oman mielipiteen kertomiseen on toki jokaisella oikeus, mutta mielipiteen ei kuitenkaan pidä loukata kanssaihmiä.

*"Saan sanoa mitä haluan jos se ei loukkaa muita."*

*"Minä saan sanoa mielipiteeni itseäni koskevista asioista."*

*"Myös lasten mielipiteitä pitää kuunnella, kaikilla lapsilla on oikeus sanoa mielipide."*

*"Minulla on oikeus sanoa jos en halua jotakin."*

Eräs kommentoijista totesi, että oikeus kertoa mielipide myös velvoittaa vastuuseen omista ajatuksista ja kommentteista. Muutama kommentoija toi myös esiin, että omien näkemysten esittämisellä ei välttämättä saada aikaan muutosta tai että aina ei voi olla oikeutta kertoa omia mielipiteitään. Ala- ja yläkoululaisten kommenttien välillä ei ollut eroa, hyvin samanlaiset ajatukset ja näkemykset olivat edustettuina kummassakin ikäryhmässä.

### ***Lapsella on oikeus elää turvassa (50 kommenttia)***

Turvallisuusteeman kommentit olivat osittain päällekkäistä hoitoa ja huolenpitoa koskevien kommenttien kanssa. Selkeimmin turvallisuus liitettiin ajatukseen turvallisesta kodista kokonaisuutena, koti on paikka jossa saa olla turvassa. Vain muutamassa kommentissa mainittiin erikseen vanhemmat tai aikuiset.

*"Turvassa on kun tietää että on koti jonne voi mennä aina. Se on oma turvapaikka."*

Lisäksi esitettiin kommentteja joiden mukaan oikeus elää turvassa liittyy arkeen kokonaisuutena ja erilaisiin elinpiireihin. Lapsilla ja nuorilla on oikeus olla turvassa muun muassa koulussa, harrastuksissa, kaupoissa ja kaupungilla. Paljon korostui myös kokonaisvaltainen turvallisuuden tunne, jota ei eritelty sen tarkemmin. Kolme kommentoijaa toi esiin ajatuksen siitä, että lapsilla ja nuorilla on varaa tehdä vakaviakin virheitä, sillä niistä ei rangaista muun muassa kuolemanrangaistuksella. Turvallisuuden tunteen saavuttamisessa myös kavereilla on tärkeä rooli, kuten muutama kommentoija toi esiin.

*"Saan elää ja olla rauhassa ilman vaaroja."*

*"Minua ei tapeta siitä että teen väärin."*

*"Olen rauhallinen sillä minulla on turvallinen olo, on perhe ja kaverit."*

Ylä- ja alakouluikäisten kommentit olivat jälleen hyvin samansuuntaisia, yläkoululaisilla ja sitä vanhemmilla yleiset yhteiskunnalliset asiat ja tragediat, kuten sodat, korostuivat muutamissa kommentteissa. Nuoret kiittivät sitä, että maamme ei ole sodassa eikä meidän tarvitse sen vuoksi kärsiä turvattomuutta. Lisäksi tuotiin esiin yleisiä näkemyksiä siitä, että jokaisella on oikeus elää turvallista elämää niin henkisesti kuin fyysisesti.

### ***Lapsella on oikeus leikkiin, vapaa-aikaan ja lepoon (53 kommenttia)***

Leikki- ja vapaa-aikateemaa kommentoitiin hyvin yleisellä tasolla korostamalla, että tietenkin lapsilla on oikeus leikkiin, vapaa-aikaan ja lepoon. Kommentit olivat tiiviistä muutaman sanan ilmaisuja, niiden avulla asia todettiin lyhyesti ja ytimekkäästi. Kommentteissa tuotiin esiin näkemystä siitä, että tämä oikeus toteutuu omassa elämässä ja että se on tärkeä oikeus.

*"Totta on."*

*"Kyllä, saan levätä ja leikkiä jos tahdon ☺"*

*"TOTTAKAI ON OIKEUS! Mulla ainaki ☺"*

*"Lapsilla on oikeus leikkiä huoletta."*

Kommenteissa korostettiin myös, että kaikilla on oikeus leikkiä iästä riippumatta. Leikkimistä ei siten pidä arvioida pelkästään lasten asiana, vaan myös nuorilla ja aikuisilla on oikeus leikkimiseen. Lisäksi tuotiin esiin, että välillä pitää olla vapaata aikaa ilman tarkkoja aikatauluja tai suunnitelmia. Lisäksi korostettiin että lasten kuulu leikkiä ja että oikeus on ihan ok.

*"Oikeus pitää hauskaa ja nauttia lapsuudesta/nuoruudesta. ☺"*

*"On oikeus olla vähän lapsenmielinen iästä riippumatta ja tehdä lasten juttuja ☺"*

*"Ei ole iästä kiinni mihin on oikeus. Vanhemmillakin on oikeus leikkiä."*

*"Myös 16-vuotiaan pitää leikkiä ☺"*

Muutamissa kommentteissa ei tiedetty mitä asiasta sanoa, joten kommentoijat olivat kirjoittaneet että eivät tiedä. Kommenteista on vaikea päätellä mitä ne tarkoittavat, onko siis niin että he eivät osaa tätä oikeutta kommentoida vai että tehtävä oli ylipäänsä hankala.

Yläkouluikäisten ja sitä vanhempien kohdalla kommentit keskittyivät enemmän vapaa-ajan ja levon kommentointiin. Korostettiin muun muassa sitä että on oikeus harrastaa sellaisia asioita joista pitää. Aiheena nukkuminen ja lepo saivat muutamia kommentteja, on tärkeää saada nukkua milloin haluaa ja levätä riittävästi. Lisäksi tuotiin esiin, että vanhemmat ohjeistavat lapsia ja nuoria liikaa

vapaa-ajalla ja harrastuksissa. Lapset ja nuoret tarvitsevat sellaista vapaa-aikaa jolloin voi tehdä niitä asioita mistä itse pitää, ilman suorituspainetta.

### ***Lapsella on oikeus oppimiseen ja koulunkäyntiin (54 kommenttia)***

Oppimisoikeutta ja koulunkäyntiä kommentoijat pääasiassa arvostivat, erityisesti siksi että koulunkäynti mahdollistaa uusien asioiden oppimisen. Lisäksi koulunkäyntiä pidettiin hyödyllisenä tulevaisuuden kannalta, se mahdollistaa ammatin hankkimisen, rahaa ja elantoa, mielenkiintoisen työn ja hyvän palkan. Koulunkäyntiä arvioitiin myös kivana, hyödyllisenä, iloisena, kehittäväisenä ja opettavaisena asiana. Vain muutamissa kommentteissa sen ajateltiin olevan turhaa tai tylsää.

*"Saan oppia uusia asioita."*

*"Jos on käynyt koulun, niin saa paremman työn ja hyvän palkan."*

*"Se on kehittävä ja opettavaista sekä hyvä juttu."*

*"Koulu on turhaa."*

Yläkouluikäisten ja sitä vanhempien kommentit eivät juuri eronneet alakouluikäisten kommentteista yhtä selvää poikkeusta lukuun ottamatta. Nuoret toivat selvästi esiin kiitollisuutensa maksuttoman koulun ja myös kouluruuan puolesta. Yläkouluikäiset myös korostivat hieman enemmän tulevaisuutta ja sitä, että he saavat opiskella ilmaiseksi ammattiin.

*"Olemme onnekkaita, kun meillä on ilmainen koulutus ja kouluruoka!"*

*"Saan opiskella ilmaiseksi ja valmistua ammattiin."*

*"Oppivelvollisuus on ihan just ohi ja hyödyks on ollu!"*

Muutamit kommentoijat olivat myös iloisen haikeita kouluvuoden päättymisen vuoksi. Erityisesti ne nuoret, joiden oppivelvollisuus oli päättymässä, kirjoittivat iloisia ja kiittäviä kommentteja taakse jääneistä vuosista.

### ***Lapsella on oikeus elää ja kasvaa omaan tahtiin (61 kommenttia)***

Tämän oikeuden kommentointi saattoi olla joillekin lapsille hieman haastava tehtävä, sillä monissa kommentteissa toistettiin oikeuden sisältöä eli ajatusta siitä, että saan elää ja kasvaa omaan tahtiini. Lisäksi tuotiin esiin oikeutta olla omanlaisensa, oikeutta olla omanikäinen ja elää ilman liikaa painostusta aikuistumiseen. Erityisen paljon kommentoitiin oikeutta elää vapaasti, olla rauhassa ja olla sellainen kuin olen. Lisäksi huomautettiin että kaikki ovat tasa-arvoisia ja samanarvoisia.

*"Kukaan ei voi päättää miten nopeasti kasvan!! Tottakai on oikeus elää."*

*"Ja kasvaa."*

*"Ei tarvitse näyttää samalta ja saa elää vapaasti."*

*"Kaikkia pitää pitää tasa-arvoisina."*



Konkreettisina asioina tuotiin esiin muun muassa pituuskasvuun liittyviä asioita ja sitä, että toisia ei saa kiusata lyhyiden tai pituuden vuoksi. Jokaisella on oikeus kasvaa sellaiseksi kuin on ja omassa tahdissa. Lisäksi huomautettiin että pituuskasvuun kun kukaan ei voi vaikuttaa, ja siten jokaisen on kyettävä elämään sen asian kanssa.

*"Jos toinen ei kasva esim. pituutta samaan tahtiin kuin sinä ja on lyhempi ei kannata ilkkua lyhyempiä!"*

Yksittäisissä kommentteissa tuotiin esiin myös sitä, että kaikki lapset ja nuoret kasvavat aikuisuuteen, jokaisella on oikeus elää terveellisesti ja että vanhempien velvollisuus on puuttua jos on huolia. Lisäksi huomautettiin että rauhallinen elämäntapa on hyväksi ja että kasvaminen on kivaa. Yläkouluikäisten ja sitä vanhempien nuorten kommentit eivät eronneet alakouluikäisten kommentteista, myös niissä korostettiin oikeutta omaan elämään ja omaan kasvutahtiin. Lisäksi huomautettiin että on hyvä kun saa levätä riittävästi, erään kommentoijan mukaan hän haluaisi nukkua enemmän.

### ***Lapsella on oikeus tietää ja saada tietoa (59)***

Tämän oikeuden kommentoinnissa korostuivat erilaiset tiedonhankinnan tavat. Tietoa kysytään muun muassa aikuisilta ja vanhemmilta, kavereilta, tietokoneelta, Internetistä sekä koulusta. Lisäksi tässä yhteydessä toistuivat samat asiat kuin koulua ja oppimista koskevan oikeuden kohdalla. Kommentteissa tuotiin esiin oikeutta maksuttomaan opetukseen ja opiskelumahdollisuuksiin riippumatta sukupuolesta, ihonväristä tai perheen taloudellisesta tilanteesta.

*"Saan tietoa tietokoneelta, kavereilta, vanhemmilta ja lehdistä."*

*"Saa käydä koulua ilmaiseksi ihon väristä riippumatta tai sukupuolesta."*

Kommenteissa korostettiin myös omaa aktiivisuutta tiedonhankinnassa. Kysyvä saa tietoa, lisäksi tuotiin esiin että on myös oikeus hankkia tietoa itse olemalla aktiivinen. Yksittäisissä kommentteissa tuotiin esiin kirjaston merkitystä sekä sitä, että yleensä aikuiset eivät muuntele totuutta mikä on tärkeä asia. Lisäksi muutama vastaaja kommentoi, että kysymys on vaikea ja että he eivät osaa kommentoida mitään.

Yläkoululaiset kommentoivat lisäksi että lapsilla ja nuorilla on oikeus saada myös itseään koskevaa tietoa esimerkiksi viranomaisilta. Kun tietää asioista jotain, on myös mahdollista vaikuttaa. Lisäksi on oikeus saada tietoa siitä mitä muualla päin maailmaa tapahtuu. Yksittäisissä kommentteissa tuotiin esiin oikeutta saada tietoa omasta terveydestä.

*"Oikeus saada tietoa itseäni ja muita koskevista asioista esim. virkamiehiltä!"*

*"Oikeus tietää ja saada tietoa minua koskevissa asioissa sekä lapsista ja nuoristahan tulevaisuus on kiinni."*

*"Oikeus saada tietoa terveydestä."*

***Lapsella on oikeus olla oma itsensä ja samanarvoinen kuin muut (62 kommenttia)***

Tätä oikeutta kommentoitiin selkeästi eniten ja sanamääräisesti verrattuna runsain kommentein. Oikeus koettiin selvästi tärkeäksi ja sellaiseksi, jota haluttiin kommentoida perusteellisesti. Suurin osa kommenteista liikkui hyvin yleisellä tasolla, tuotiin esiin että jokaisella on oikeus olla sellainen kuin on. Lisäksi korostettiin että saan olla sellainen kuin haluan enkä sellainen jonka minun toivotaan olevan. Kommentoijat muistuttivat myös että ketään ei saa vähätellä ja että jokaisella tulee olla mahdollisuus olla rennosti oma itsensä ilman, että pitää miettiä mitä muut ajattelevat. Lisäksi usea kommentti liittyi pukeutumiseen ja siihen, että jokaisella on oikeus pukeutua siten kuin itse kokee parhaimmaksi. Lisäksi kommentoitiin ihonväriä ja sitä, että ihonvärillä ei saa olla vaikutusta siihen miten ihmistä kohdellaan.

*"Voin olla kavereiden kanssa, ilman ettei tarvitse miettiä mitä muut ajattelee."*

*"Ei tarvii esittää."*

*"Saan olla minkä ihonvärinen vain ja saan pukeutua miten vaan ja olla oma itseni."*

*"Pidän omasta tyylistäni, koska siitä minut tunnistaa."*

*"Minä saan olla oma itseni. Voin pukeutua omalla tyylillä."*

Yksittäisissä kommenteissa tuotiin esiin oikeutta kuunnella sellaista musiikkia josta pitää, oikeutta olla rauhassa omassa huoneessa sekä sitä, että muita tulee kunnioittaa enemmän kuin itseään. Yläkouluikäisten kommentit noudattelivat samaa linjaa, mutta edellä mainittujen teemojen lisäksi he toivat esiin muun muassa sitä että omalla kohdalla tämä oikeus on jo toteutunut. Toisaalta tuotiin myös esiin että oikeus on oikein hyvä, mutta kovin harvoin sitä kuitenkaan noudatetaan arkielämässä. Lisäksi korostettiin että koolla ei ole väliä ja että kaikki ovat samanarvoisia ulkonäöstä ja iästä riippumatta. Yksittäisessä kommentissa tuotiin esiin myös sitä, että laitoksissa asuvilla lapsilla tämä oikeus ei toteudu.

*"Koolla ei ole väliä."*

*"Laitoslapsena minulla ei ole oikeutta olla oma itseni ja joka päivä joku muistuttaa minua siitä, etten ole samanarvoinen kuin muut."*

***Yhteenveto***

Karkkien avulla jaetuissa lapsen oikeuksien kommenteissa oli hajontaa ja erilaisia näkemyksiä, mutta paljon myös yhtenevää ajattelua. Erityisesti korostui oikeus olla oma itsensä ja samanarvoinen kuin muut. Ehkäpä tässä ajassa missä elämämme erilaisuuden hyväksyminen ja erilaisten ihmisten arvostuksen kaipuu

on konkreettinen osa lasten ja nuorten arkea. Se on myös selkeästi ajankohtainen aihe, joka näkyy myös lasten ja nuorten kommentteissa. Kommenttien perusteella voi todeta, että ainakin keskisuomalaisten nuorten keskuudessa suvaitsevaisuus ja erilaisuuden kunnioittaminen ovat tärkeitä arvoja.

Liite 1: Kyselylomake

Lapsiasiavaltuutetun kysely

ToukoFest 2011, Jyväskylä

31.5.–1.6.2011



Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula

## KYSELYN AIHEENA LASTEN JA NUORTEN TERVEYDENHUOLTO

### 1. Oletko

- tyttö
- poika

### 2. Minkä ikäinen olet?

- 7–10 vuotta
- 11–13 vuotta
- 14–16 vuotta
- yli 16 vuotta

### 3. Kerro omin sanoin, millainen on hyvä terveydenhoitaja.

---



---



---



---

### 4. Kerro omin sanoin, millainen on hyvä lääkäri.

---



---



---



---

### 5. Kuuntelevatko terveysasioiden ammattilaiset riittävästi lasten ja nuorten kokemuksia?

---



---



---



---

**6. Osaavatko ammattilaiset esimerkiksi terveyskeskuksessa tai sairaalassa keskustella kanssasi niin että ymmärrät mitä he sanovat?**

- Kyllä  
 Ei. Kerro omin sanoin miten asiaa voisi parantaa?

---



---



---



---



---

**Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan lapsiasiavaltuutetun T-paitoja.**

Osallistun arvontaan:

\_\_\_\_\_

nimi

\_\_\_\_\_

osoite

\_\_\_\_\_

puhelinnumero

T-paidan koko (ympyröi sopivin)

128      140      152      164

S      M      L      XL